CSS-EU

CHANGE SHAPING SCHOOLS

WP6 O6.1 Putevi za širenje modela SIE Hrvatska

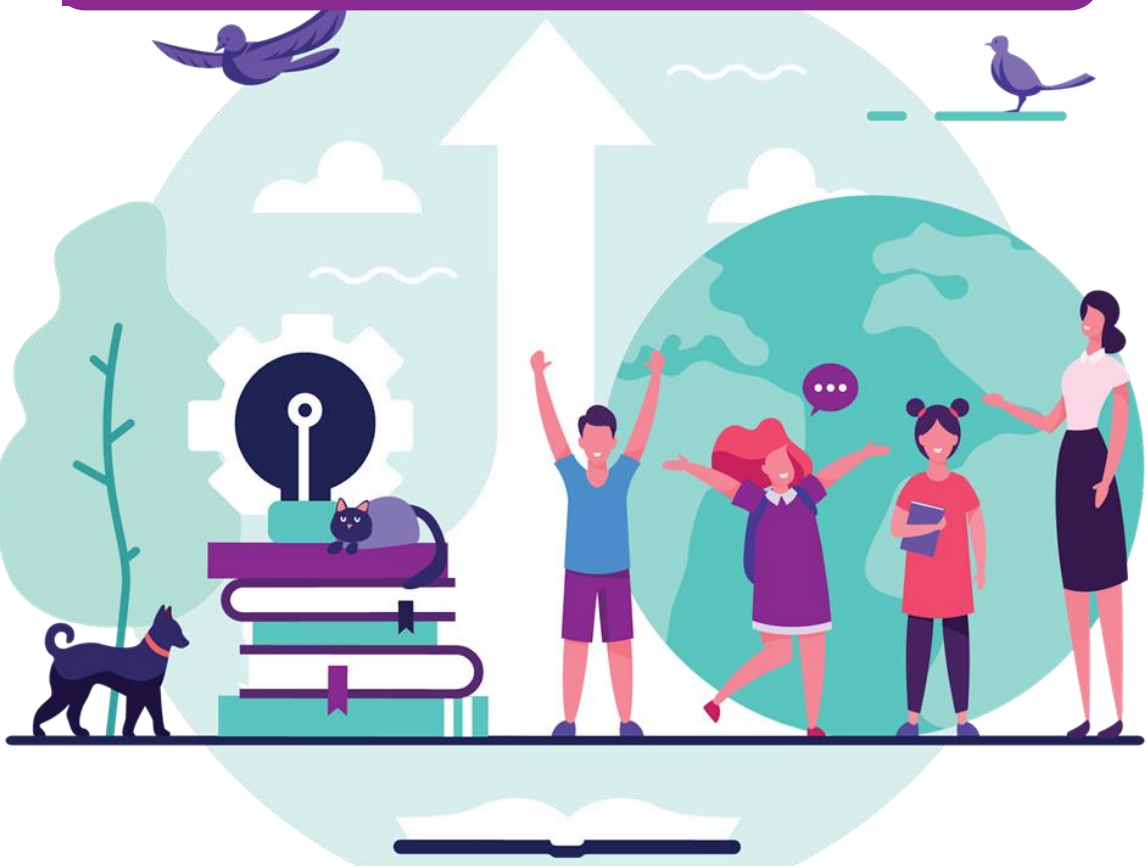

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

Projekt je financiran uz podršku Europske komisije. Stavovi i mišljenja izneseni u ovoj publikaciji su isključivo stavovi i mišljenja autora i Europska komisija se ne može smatrati odgovornima za njih.
Projekt broj: 621466-EPP-1-2020-1-EL-EPPKA3-IPI-SOC-IN

Sadržaj

Uvod 3
Potencijal za skaliranje modela 4
Nacionalni kontekst 5
    Hrvatska 5
Zaključak 8

Uvod

Cilj ovog izvješća je definirati i predstaviti potencijalne puteve za skaliranje, tj. za širu implementaciju modela SIE u obrazovnim sustavima zemalja sudionica, kao i na transnacionalnoj razini gdje su identificirana određenea univerzalna rješenja.

Obrazovanje za društvene inovacije (SIE) model je koji „uvodi kolektivni i suradnički proces učenja za osnaživanje i društveno/političko aktiviranje učenika za poticanje pozitivnih društvenih promjena. Kroz ovaj proces učenici razvijaju niz društvenih i građanskih kompetencija koje im omogućuju da: (i) identificiraju prilike za stvaranje društvene vrijednosti, (ii) formiraju suradnju i grade društvene odnose te (iii) poduzimaju inovativne radnje za demokratskija i održivija društva." Dugoročna vizija SIE je transformirati škole kako bi preuzele snažniju ulogu u svom okruženju kao središta zajednice koja će promicati osnaživanje građana kroz kolektivne odnose i kompetencije za društvene inovacije.

Model SIE uspostavljen je 2017. godine u okviru projekta H2020 NEMESIS, tijekom kojeg je bio uspješno implementiran u više od 40 škola diljem Europe. Do 2020. godine, pilot program obuhvatio je 200 nastavnika i 4000 učenika. Nadovezujući se na iskustva svog prethodnika, projekt ChangeShaping Schools (CSS-EU) nastavio je širiti model u različitim zemljama EU-a, odnosno Hrvatskoj, Cipru, Rumunjskoj i Srbiji. Između 2021. i 2023. pilot je proveden u više od 30 osnovnih i srednjih škola, transformirajući obrazovno iskustvo više od 1400 učenika.

Kako se projekt bliži kraju, želimo predstaviti potencijalne puteve za implementaciju SIE modela u škole na široj razini, s posebnim naglaskom na zemlje koje su sudjelovale u pilotu. U ovoj verziji primarno je predstavljen kontekst hrvatskog obrazovnog sustava. Ovi putevi za skaliranje modela prije svega podrazumijevaju angažman nastavnika i drugih edukatora, ali su također upućeni svim zagovornicima SIE koji prepoznaju potencijal ovog modela i žele pridonijeti njegovom daljnjem širenju.

Potencijal za skaliranje modela

Model obrazovanja za društvene inovacije u okviru projekta CSS-EU proveden je u brojnim školama u Srbiji, Rumunjskoj, Cipru i Hrvatskoj s općenito uspješnim rezultatima. Na temelju iskustava pilotiranja i karakteristika samog modela, identificirano je nekoliko prednosti SIE koje ga čine pogodnim za daljnje skaliranje.

SIE se bavi relevantnim potrebama učenika i društva u cjelini. Model olakšava stjecanje i razvoj vještina, podržava uključivanje u obrazovni sustav dajući svakom sudioniku pravo glasa, te njeguje emocionalni i kognitivni razvoj učenika, pomažući u razvoju samopouzdanja. Na širem planu, SIE potiče građanski angažman te mu je cilj potaknuti mlade na društveno-političko djelovanje prema demokratskim i održivim društvima, što u konačnici pokreće pozitivne društvene promjene. Ove značajke odražavaju univerzalnu društvenu relevantnost modela, čiji su principi u određenoj mjeri već prisutni u programima nacionalne politike.

SIE ima dobro definiranu strukturu. Model ima jasno određen okvir za implementaciju koji je lako razumjeti i slijediti, s materijalima za provedbu koji se ustupaju nastavnicima. CSS-EU je razvio sveobuhvatne materijale za edukacija i postavio temelje za buduću reviziju i usavršavanje aktivnosti učenja koje se mogu prilagoditi specifičnim kontekstima i obrazovnim potrebama. Novi programi za usavršavanje nastavnika mogu se razviti i ponuditi unutar okvira kontinuiranog stručnog usavršavanja u pojedinim zemljama.

SIE je prilagodljiv za implementaciju u različitim kontekstima. Iako se postojeće obrazovne politike mogu dodatno unaprijediti kako bi se podržala integracija SIE u obrazovne sustave, model ne zahtijeva neposrednu intervenciju na nacionalnoj razini. Unutar postojećih okvira kurikuluma postoji dovoljno prostora za implementaciju SIE aktivnosti u školama, pri čemu se nastavnici ne bi morali značajno odstupati od svoje trenutne nastavne prakse. Također, postoje i mogućnosti implementacije izvan kurikuluma, npr. u izvannastavnim aktivnostima ili učeničkim klubovima u koje se format zajedničkog stvaranja može lako ugraditi.

SIE ne zahtijeva značajna financijska sredstva za provedbu. Početni koraci za širu implementaciju modela u školama ne bi zahtijevali velike iznose financiranja niti zadirali u javne proračune. Iako je nastavno osoblje u više zemalja istaknulo da nedostatak financijskih sredstava u školama sprječava provedbu nekih studentskih projekata, npr. zbog nemogućnosti kupnje određenih materijala ili pribora, ovaj se izazov može riješiti u manjem opsegu. Strateško usvajanje SIE na razini škole moglo bi uključivati izdvajanje dijela njihovog godišnjeg proračuna za aktivnosti SIE, a učenike se može aktivnije poticati na obraćanje članovima zajednice, lokalnim vlastima i drugim

dionicima kako bi prikupili sredstva ili opremu za svoje inicijative. Projekti koje financira EU također mogu podržati škole u ovom procesu.

SIE se temelji na empirijskim dokazima. Tijekom procesa pilotiranja u nekoliko europskih zemalja, projektni partneri pratili su provedbu, prikupljali povratne informacije i na kraju proveli evaluaciju. Tako nastali skup informacija podupire učinkovitost obrazovanja za društvene inovacije i može poslužiti kao dokaz za prikazivanje utjecaja i relevantnosti modela ravnateljima škola ili javnim tijelima za obrazovanje. Buduće SIE inicijative također treba pratiti kako bi se svi dosad stečeni uvidi ojačali dodatnim podacima.

Nacionalni kontekst

Hrvatska

Mnogi nastavnici u Hrvatskoj izjavili su da u svojoj nastavi već provode aspekte SIE usmjerene na učenike i potiču njihov građanski angažman. Međutim, naveli su i mnogo izazova, posebno onih povezanih s birokracijom, vremenskim ograničenjima, motivacijom učenika i stjecanjem podrške ravnatelja škola. Nastavnici također izražavaju zabrinutost zbog mogućeg zanemarivanja nastave glavnih predmeta zbog projektnog rada. Za rješavanje ovih izazova, podrška drugih kolega nastavnika istaknuta je kao ključna u održavanju motivacije među učiteljima uključenim u SIE projekte.

Nastavnici i kreatori politika složili su se oko važnosti usklađivanja obrazovnih prioriteta sa stvarnim potrebama (npr. na tržištu rada), kako bi se osiguralo da učenici kroz obrazovanje steknu vještine koje će ih pripremiti za budućnost.

Predlažemo sljedeće radnje kao daljnje korake koji se mogu poduzeti za skaliranje SIE modela u Hrvatskoj.

Ponuditi praktične materijale za učenje usklađene s temama u nacionalnom kurikulumu. Nastavnici u Hrvatskoj istaknuli su materijale za učenje nastale u okviru projekta CSS-EU kao vrlo koristan alat za početak uključivanja SIE u svoju nastavu. Budući promotori SIE potiču se da dalje razvijaju ove materijale, pritom pazeći da budu zanimljivi i prilagođeni specifičnim obrazovnim standardima raznih zemalja. Nastavnici također naglašavaju da se mogu pripremiti zasebne zbirke aktivnosti koje odgovaraju djeci različite dobi; primjerice, smatraju da je potrebno izraditi različite materijale za učenike od 1. do 4. razreda i one od 5. do 8. razreda osnovne škole jer imaju različite sposobnosti i razine vještina. Osiguravanjem izravne veze s nastavnim planom i

programom te podržavanjem specifičnih tema ili vještina koje se smatraju relevantnima u nacionalnom kontekstu, nastavnici mogu lakše integrirati SIE u svoje nastavne prakse, potičući utjecajniji i održiviji pristup društvenim inovacijama unutar obrazovnog sustava.

Provoditi SIE u međupredmetnim temama ili drugim odgovarajućim predmetima. Integracija SIE u obrazovanje ne zahtijeva nužno velike promjene na nacionalnoj razini, jer se može uvesti u već postojeće programe koji nastavnicima nude određenu fleksibilnost, kao što su međupredmetne teme u hrvatskom kurikulumu. Teme poput održivog razvoja, poduzetništva i građanskog odgoja i obrazovanja sve su relevantnije, mogu se poučavati kroz različite predmete, a njihovi nastavni planovi i programi potiču projektno učenje. To ih čini prikladnim pristupnikom za uvođenje SIE principa i metoda, olakšavajući nastavnicima diljem zemlje postupno uključivanje SIE u svoje nastavne planove. Osim toga, nastavnici su predložili da se društvene inovacije mogu ugraditi u postojeće obvezne predmete koji su tematski pogodni za SIE, posebno one u području humanističkih i društvenih znanosti gdje se načela SIE često implicitno podučavaju. Izvannastavne aktivnosti predstavljaju još jedan put za implementaciju metodologije, posebno u onim slučajevima gdje se predmeti aktivnosti mogu lako povezati s temama relevantnim za SIE (npr. eko grupe, školski časopisi i novine koje uređuju učenici, debatni klubovi itd.).

Integrirati društvene inovacije u visoko obrazovanje. Utjecaj SIE može se povećati ako je njegova obuka integrirana u programe visokog obrazovanja i cjeloživotnog učenja. Primjerice, mogu se razviti tematski moduli kako bi se načela SI ugradila u studijske programe za obrazovanje nastavnika ili u studij pedagogije. Ovaj se pristup može dodatno proširiti i uvesti u druge studijske programe koji nisu nužno vezani za odgoj i obrazovanje, a može se provoditi na nekoliko načina: kroz obvezne i izborne kolegije, mikrokvalifikacije ili u obliku studentskih klubova koji mogu voditi društveno inovativne projekte. Nekoliko fakulteta u Hrvatskoj već je uvelo društvene inovacije kao temu u svoje izborne kolegije. Trenutačno se koncept prvenstveno podučava u području ekonomije i blisko vezano za društveno poduzetništvo, ali služi kao primjer da se SI može učinkovito ugraditi u više razina formalnog obrazovanja. Ovaj bi pristup osigurao da budući edukatori i stručnjaci budu izloženi načelima SI prije nego što zakorače u svijet rada, postavljajući temelje za širi kulturni pomak prema društvenim inovacijama. Proširenje dosega i utjecaja SIE izvan osnovnih i srednjih škola doprinijelo bi njegovanju kulture inovacija na različitim razinama obrazovanja.

Poticati suradnju među nastavnim osobljem u školama. Jedan od izazova s kojima su se hrvatski nastavnici susreli pri implementaciji projekta je taj da se često osjećaju usamljenima u svojim nastojanjima da u svoje škole uvedu inovativne aktivnosti. Radno opterećenje često pada na najmotiviranije nastavnike, dok drugi ili ne žele ili nisu sigurni kako najbolje pristupiti SIE u svojim razredima. Uspostavljanje kulture suradnje među nastavnicima može neizmjerno pomoći u ovom

procesu jer mogu dijeliti materijale i iskustva ili se međusobno podržavati u provedbi. Uostalom, oni su najbolje upoznati s kontekstom svojih škola, tako da mogu prilagoditi SIE model kako bi odgovarao specifičnim potrebama njihovih učenika i zajednice puno bolje od vanjskih edukatora. Kao dodatnu mjeru predlažemo imenovanje jednog člana nastavnog osoblja kao SIE ambasadora u odeđenoj školi, koji može koordinirati druge nastavnike i pružiti im podršku kada je to potrebno. Druga je ideja pokrenuti laboratorij za zajedničko stvaranje za nastavnike, u kojem mogu zajednički razvijati i poboljšati SIE aktivnosti i strategije za svoju školu. Kad te aktivnosti počnu pokazivati pozitivne rezultate, mogu postati predlošci uz pomoć kojih druge škole u zajednici mogu replicirati pristup, što u konačnici pomaže u skaliranju modela.

Promicati SIE kroz strukovne udruge i mreže nastavnika. U Hrvatskoj postoje brojna stručna vijeća nastavnika, pedagoga i drugog odgojno-obrazovnog osoblja koja djeluju na široj regionalnoj razini (na razini cijele županije ili više županija zajedno). Ugrađene u nacionalni okvir za profesionalno usavršavanje učitelja, uloga ovih vijeća je poduprijeti nastavnike i pedagoge u stjecanju novih znanja, vještina i kompetencija, pridonoseći poboljšanju kvalitete obrazovanja. Promicanje SIE-a kroz takve profesionalne zajednice može značajno proširiti njegov doseg. Primjerice, nastavnici koji su pilotirali projekt CSS-EU u svojim školama ili oni koji su već bili izloženi društvenim inovacijama kroz druge projekte i inicijative, mogu podijeliti svoje dojmove sa svojim kolegama na sastancima, konferencijama ili putem online platformi. To bi moglo uključivati promicanje priča o uspjehu, dijeljenje resursa i pružanje uvida u inovativne prakse. Uzimajući u obzir da ova vijeća obično okupljaju nastavnike koji su stručnjaci u određenom području ili predmetu, ovaj pristup može imati značajan utjecaj pri skaliranju SIE modela; razmjena iskustava provedbe u okviru nastave određenih predmeta mogla bi rezultirati praksama koje se mogu replicirati i koje bi drugi učitelji istog predmeta mogli provesti u svojim razredima. Općenito, takav bi pristup poticao osjećaj zajedništva u kojem nastavnici mogu surađivati, razmjenjivati ideje i pružati si uzajamnu podršku. Oslanjanjem na postojeće mreže, SIE može dobiti veću vidljivost i potaknuti interes za sudjelovanjem većeg broja nastavnika diljem Hrvatske.

Zaključak

Pri istraživanju mogućih puteva za širenje modela SIE u nacionalnim kontekstima, pojavilo se nekoliko zajedničkih strategija. Za početak, postoji potreba za uspostavom sveobuhvatnih programa za usavršavanje nastavnika koji bi trebali uključivati iskustva iz stvarnog života i biti podvrgnuti redovitim revizijama prilagođenim nacionalnim kontekstima. To je usko povezano s potrebom da se nastavnicima osiguraju materijali spremni za uporabu koji su usklađeni s nacionalnim nastavnim planovima i programima te obrazovnim prioritetima, jer ovaj pristup može povećati relevantnost SIE unutar određenih obrazovnih sustava. Seminare za usavršavanje i obuku mogu organizirati projektni partneri ili druge udruge i institucije koje imaju iskustva u provedbi SIE. U svim zemljama uključenim u pilot-projekt postoje državna tijela ili pomoćne agencije koje provode akreditaciju programa usavršavanja nastavnika; pod uvjetom uspješnog ishoda tih procesa, SIE obuka se može integrirati u postojeće naconalne okvire za usavršavanje nastavnika, ili pak u obliku izbornih kolegija ili seminara koji se nude unutar studijskih programa vezanih za odgoj i obrazovanje. S takvom institucionalnom podrškom bit će lakše promovirati usavršavanje nastavnika za SIE na regionalnoj ili nacionalnoj razini – među učiteljskim udrugama, stručnim vijećima i drugim obrazovnim mrežama.

Drugo, društvena inovacija kao koncept može se lako integrirati u postojeće predmete, međupredmetne teme, izvannastavne aktivnosti i studentske klubove. Projektno učenje još je jedna moguća strategija za olakšavanje implementacije SIE u različite predmete unutar kurikuluma.

Aktivno promicanje suradnje nastavnika unutar i između škola, zajedno s angažmanom ravnatelja škola, smatra se ključnim u osiguravanju dugoročne održivosti SIE. Iskusni nastavnici mogu preuzeti uloge mentora, uspostaviti SIE zajednice u svojim školama i početi graditi sustave podrške za nastavnike kako bi zajedno radili, dijelili resurse i razvijali aktivnosti za provedbu u skladu s potrebama i okolnostima u određenom kontekstu.

Pristupajući ovoj temi na široj razini, međusektorska suradnja koja uključuje različite dionike može ojačati model i pomoći promicanju SIE u zajednici kako bi se stekla javna podrška. Suradnja s nevladinim organizacijama može osobito poboljšati obrazovne inicijative, izlažući učitelje i učenike inovativnim praksama. Učitelji često ističu potrebu za uključivanjem roditelja; kontaktiranje udruga roditelja može pomoći u promicanju pozitivnog utjecaja SIE na djecu i prikupiti potporu roditelja koji mogu zagovarati uključivanje društveno inovativnih aktivnosti u školske program.

Uspješno skaliranje SIE u više zemalja može se postići usavršavanjem i osnaživanjem nastavnika, otkrivanjem prilika za integraciju u kurikulum i strateškom suradnjom na različitim razinama. Poticanjem kulture inovacija na svim razinama obrazovanja, usklađivanjem SIE inicijativa s nacionalnim prioritetima i uključivanjem različitih dionika možemo napredovati na putu k transformativnim promjenama u obrazovanju.